
Verband tussen het Zelfvertrouwen ten aanzien van de Moederrol en Ouderlijk Gedrag binnen de Still Face Procedure

Verschil tussen de Play-episode en de Reunion-episode van de Still Face Procedure

Lisanne Westhoff – s1022849 – Bachelorproject
Universiteit Leiden – Faculteit der Sociale Wetenschappen
Pedagogische Wetenschappen – Orthopedagogiek
1^e begeleidster: Hanneke Smaling MSc
2^e begeleidster: Dr. Evelien Platje

Samenvatting

Introductie. Eerdere onderzoeken hebben een verband tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol en ouderlijke competentie gevonden. Andere onderzoeken vergelijkbare vonden dit verband echter niet. De onderzoeksresultaten zijn dus wisselend. Binnen dit onderzoek wordt het verband tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag binnen de Still Face Procedure (SFP) bekeken. Daarnaast wordt bekeken of dit verband verschilt voor de play- en de reunion-episode van de SFP. **Methode.** Bij 116 moeders ($M = 22.42$ jaar, $SD = 2.22$) is de Self-Efficacy in the Nurturing Role vragenlijst (SENR) afgenomen om het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol te meten. Daarnaast is bij hen en hun baby ($M = 6.39$ maanden, $SD = .48$) de SFP afgenomen om het ouderlijk gedrag te bepalen, waarbij werd gekeken naar succesvolle positieve betrokkenheid, sensitiviteit en intrusiviteit. **Resultaten.** Er zijn geen significante correlaties gevonden tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag voor zowel de play- als reunion-episode. Wel bleek er, zowel voor de play- als reunion-episode een positief verband te bestaan tussen succesvolle positieve betrokkenheid en sensitiviteit en een negatief verband tussen sensitiviteit en intrusiviteit. Echter de gevonden verbanden verschilden niet significant tussen de play- ($p = .26$) en reunion-episode ($p = .19$). **Conclusie.** Binnen dit onderzoek is geen verband gevonden tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag, wat ook niet verschilde voor de play- en reunion-episode binnen de SFP.

Inleiding

De opvoeding is van grote invloed op de ontwikkeling van kinderen (O'Connor, 2002). Om de kwaliteit van opvoeding te bekijken, wordt gekeken naar verschillende opvoedingskenmerken, zoals zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol en ouderlijk gedrag (Dekovic, Groenendaal, & Gerrits, 1996; Groenendaal & Dekovic, 2002). Uit onderzoek is gebleken dat negatief ouderlijk gedrag, zoals boos of beangstigend gedrag en een gebrek aan warmte en affectie, verband heeft met negatieve gevolgen voor kinderen, zoals gedragsproblemen op zowel de korte als de lange termijn (Ritchie & Buchanan, 2011). Ouders die denken dat zij niet competent genoeg zijn om hun kind op te voeden vertonen meer negatief ouderlijk gedrag (Dekovic et al., 1996). Zij tonen minder positieve betrokkenheid en sociale steun, en straffen meer. Omdat dit negatieve gevolgen kan hebben is het belangrijk dit zoveel mogelijk te voorkomen. Binnen huidig onderzoek wordt daarom onderzocht in hoeverre er een verband is tussen het zelfvertrouwen van de moeder ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag. Indien dit verband bestaat, zou men zich namelijk meer kunnen richten op het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol om ouderlijk gedrag te kunnen optimaliseren.

Ouderlijk gedrag

Negatief controlerend gedrag, waarbij voorbij wordt gegaan aan de behoeften en autonomie van het kind, wordt intrusief gedrag genoemd (Szabo et al., 2008). Kinderen van intrusieve moeders laten rond hun vierde levensjaar vaker angstig of teruggetrokken gedrag zien (Isapa et al., 2004). Sensitiviteit vergroot juist de kansen van het kind om zich optimaal te kunnen ontplooiën. Sensitief gedrag van de ouders houdt het snel en adequaat reageren op de signalen van het kind in (Wolff & Veer, 1995). Daarnaast is ook de positieve betrokkenheid van belang in het ouderlijk gedrag. Ouderlijke betrokkenheid heeft namelijk een positief verband met de bereidheid naar school te gaan, academische vaardigheden, de wil om te leren en prosociale gedragingen (Brown, Knoche, Edwards, & Sheridan, 2009). De ouderlijke gedragingen sensitiviteit, intrusiviteit en succesvolle positieve betrokkenheid worden allen gemeten in de Still Face Procedure (SFP). De SFP wordt veel gebruikt bij kinderen van 6 maanden om iets te zeggen over ouderlijk gedrag (Mesman, van IJzendoorn, & Bakermans-Kranenburg, 2009).

Still Face Procedure

De SFP kent drie episodes, namelijk 'play', 'still-face' en 'reunion'. Tijdens de play-episode interacteert de moeder met haar baby, waarna de still face-episode aanbreekt en zij de baby uitdrukkingloos aanstaart. Ten slotte wordt de interactie weer opgepakt in de reunion-episode. Tijdens zowel de play- en de reunion-episode interacteert de moeder dus met de baby. Het verschil is echter dat de reunion-episode uitdagender is, omdat deze na de still face-episode plaatsvindt, en dit een stressvolle situatie voor de baby is (Mesman et al., 2009). Het zou daarom voor de moeder moeilijker kunnen zijn om de baby weer op te vrolijken en positief te kunnen interacteren. Hoe de moeder en de baby zich gedragen wordt op verschillende schalen bekeken. Binnen huidig onderzoek wordt alleen naar de ouderlijke gedragingen sensitiviteit, intrusiviteit en succesvolle positieve betrokkenheid van de moeder gekeken. Dit wordt bekeken in de play- en de reunion-episode.

Zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol

Het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol geeft een beeld over hoe competent een moeder zichzelf inschat. Studies over zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol en ouderlijke competentie hebben wisselende resultaten opgeleverd. Verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat het zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol met ouderlijke competentie correleert (Bugental, Blue, & Cruzcosa, 1989; Cutrona & Troutman, 1986; Teti & Gelfand, 1991). Echter, Coleman (1998) onderzocht of zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol als voorspeller voor ouderlijk gedrag naar peuters fungeerde. Hiervoor werden geen significante resultaten gevonden. Ook in vervolgonderzoek is geen relatie gevonden tussen zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijke competentie (Coleman & Karraker, 2003). Een review van Jones & Prinz (2005) toonde daarentegen wel weer het verband aan tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol en ouderlijke competentie.

Na wisselende eerdere onderzoeksresultaten over het verband tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol of moederrol en ouderlijke competentie, zal dit onderzoek zich richten op het verband tussen zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag. Ouderlijk gedrag heeft namelijk veel invloed op de ontwikkeling van het kind (Ispa et al., 2004; Wolff & Veer, 1995; Brown et al., 2009).

Huidig onderzoek

Door middel van een correlationeel onderzoek zal worden onderzocht of er een verband is tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag. Om ouderlijk

gedrag te meten zal de Still Face Procedure (SFP) worden gebruikt. De onderzoeksvraag luidt: *In hoeverre is er een verband tussen het zelfvertrouwen van de moeder ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag binnen de Still Face Procedure?* Het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol wordt aangenomen als continue afhankelijke variabele. Als maten van ouderlijk gedrag binnen de SFP worden intrusiviteit, sensitiviteit en succesvolle positieve betrokkenheid als onafhankelijke variabelen bekeken. De verwachting is dat er een verband bestaat tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag. Eerdere onderzoeken hebben immers al aangetoond dat het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol met ouderlijke competentie correleert (Bugental, Blue, & Cruzcosa, 1989; Cutrona & Troutman, 1986; Teti & Gelfand, 1991). Daarnaast wordt verwacht dat de variabelen sensitiviteit en positieve betrokkenheid een positieve correlatie met het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol zullen aantonen en de variabele intrusiviteit een negatieve correlatie.

Er zal ook worden gekeken of er verschillen te vinden zijn tussen twee episoden binnen de SFP, namelijk de play-episode en de reunion-episode. De vraag hierbij luidt: *Bestaat er een verschil in het verband tussen zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag voor de Play-episode en de Reunion-episode van de Still Face Procedure?* Tijdens zowel de play-episode als de reunion-episode heeft de moeder een normale interactie met de baby. Omdat aan de reunion-episode de still face-episode voorafgaat, zou dit het ouderlijk gedrag kunnen veranderen (Mesman et al., 2009). Deze uitdaging in de reunion-episode zou invloed zou kunnen hebben op het zelfvertrouwen van de moeder en, er vanuit gaande dat de eerste onderzoeksvraag een verband laat zien, op ouderlijk gedrag. Uit onderzoek is namelijk gebleken dat stress van invloed kan zijn op het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol (Sanders & Woolley, 2005). De verwachting is daarom dat het verband tussen zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag binnen de play-episode een grotere positieve correlatie zal aantonen dan binnen de reunion-episode op de variabelen sensitiviteit en succesvolle positieve betrokkenheid, en een grotere negatieve correlatie op intrusiviteit.

Methode

‘Een Goed Begin’ is een grootschalig onderzoek van de afdeling Orthopedagogiek van de Universiteit Leiden naar ouderschap bij jonge moeders en de ontwikkeling van baby's en

peuters. Tijdens het onderzoek vinden er vijf meetmomenten plaats met de moeder en het (ongeboren) kind. Het eerste meetmoment is tijdens de zwangerschap, namelijk rond de 27 weken, de overige vier meetmomenten zijn na de geboorte. Moeder en kind worden gevolgd tot het kind tweeënhalf jaar oud is. Drie van de vijf meetmomenten vinden plaats bij de moeder thuis, en twee op de universiteit in het babylab. Tegenover elk van de afspraken staat een vergoeding voor de moeder en haar kind, in de vorm van een cadeaubon en een klein cadeautje voor de baby. Het onderzoek is goedgekeurd door de Ethische Commissie van de faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden en de Commissie Medische en Ethische Toetsing (METC).

Participanten

Bij aanvang van huidig onderzoek waren er 148 participanten. Hiervan zijn 116 participanten meegenomen, omdat de data van de overige participanten incompleet was. De gemiddelde leeftijd binnen de steekproef was 22.42 jaar bij aanvang van meetmoment één ($SD = 2.22$, range = 17 – 25 jaar) Ten tijde van aanmelding voor het onderzoek waren de vrouwen in verwachting van hun eerste kindje. Bij aanvang van meetmoment 2 waren de baby's gemiddeld 6.39 maanden ($SD = .48$). De meerderheid van de participanten is afkomstig uit de Randstad van Nederland. In Tabel 1 is de steekproefbeschrijving te zien.

Procedure

De participanten zijn afkomstig van 'Een Goed Begin'. Huidig onderzoek was gericht op het tweede meetmoment, dat bij de moeder thuis plaatsvond. Een huisbezoek duurt gemiddeld 2,5 uur en wordt altijd door twee onderzoekers uitgevoerd. Tijdens het tweede meetmoment werd gestart met taken waarbij de interactie tussen moeder en kind centraal staat, zoals vrij spel, een leertaak en de SFP. Daarnaast werd naar de reactiviteit en regulatie en het ontwikkelingsniveau en de boosheid en frustratie van de baby gekeken. Ook werden er verschillende vragenlijsten en een verkorte intelligentietest bij de moeder afgenomen. Met de vragenlijsten werd onder andere cognitie, agressie, stemming en het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol gemeten.

Binnen huidig onderzoek werd voor het meten van ouderlijk gedrag de Still Face Procedure (SFP) gebruikt. Daarnaast werd de vragenlijst gebruikt die het zelfvertrouwen van de moeder ten aanzien van de moederrol meet, namelijk de postnatale versie van de Self-Efficacy in the Nurturing Role vragenlijst (SENR). De SFP werd gefilmd en achteraf blind gecodeerd door een onderzoeker. De SENR vragenlijst werd door de moeder zelf ingevuld.

Tabel 1

Steekproefbeschrijving

Burgerlijke staat	Etniciteit		Afgeronde opleiding		Nettogezinsinkomen in euro's		Leeftijd kind in maanden en sekse ratio bij MM2						
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	<i>M</i>	Geslacht				
Ongehuwd, niet-samenwonend	25	21.6	Nederlands	90	77.6	Lagere school	3	2.6	88	2719.06	116	6.39 (.48)	m = 63
Ongehuwd, samenwonend	45	38.8	Surinaams-Creools	1	0.9	LBO/VSO ¹	24	20.7					j = 53
Gehuwd	29	25.0	Surinaams-Hindustaans	3	2.6	VO 1 ²	52	44.8					
Geregistreerd partnerschap	4	3.4	Antiliaans/Arubaans	4	3.4	HO 1 ³	23	19.8					
Anders	6	5.2	Anders	5	4.3	HO 2 ⁴	7	6.0					
			Gemengd	6	5.2								
Totaal	109	94.0		109	94.0		109	93.9					

¹ Lager beroepsonderwijs/voortgezet speciaal onderwijs

² Voortgezet onderwijs trap 1

³ Hoger onderwijs trap 1

⁴ Hoger onderwijs trap 2

Instrumenten

Still Face Procedure

Om ouderlijk gedrag te meten werd de SFP gebruikt (Tronick, Als, Adamson, Wise, & Brazelton, 1978). Deze observatieprocedure bestaat uit drie episoden van 2 minuten, namelijk 'play', 'still Face' en 'reunion'. Het kind zit tijdens deze taak in de maxi cosi. Tijdens de play-episode heeft de moeder een normale face-to-face interactie met het kind. Vervolgens, tijdens de still face-episode, is de moeder non responsief en heeft ze een neutrale gezichtsuitdrukking. Tijdens de reunion-episode zal de moeder de normale interactie met het kind hervatten. Binnen huidig onderzoek werd gekeken naar de play-episode en de reunion-episode.

Met de SFP werd het ouderlijk gedrag bekeken, gericht op sensitiviteit, intrusiviteit en succesvolle positieve betrokkenheid. Hierbij werd gebruik gemaakt van het codeersysteem van Mesman (2010) en Miller en Sameroff (1998). Bij het meten van sensitiviteit ging het om hoe adequaat en sensitief de moeder reageerde op de signalen van haar kind. Dit werd gemeten aan de hand van vier scores: geen sensitiviteit (0), minimale of lage sensitiviteit (1), gemengde/matige sensitiviteit (2) en overwegende hoge sensitiviteit (3). Hoe hoger de score, hoe positiever de uitkomst. Een 0 werd toegekend als de moeder de signalen van het kind niet of hardhandig oppakt of de stress van het kind niet probeert te reduceren. Bij een score van 1 toonde de moeder minimale sensitiviteit, wat laat zien dat ze er wel toe in staat is. Ze liett echter meer insensitief dan sensitief gedrag zien. Als er een score van 2 werd gegeven was er sprake van meer sensitieve dan insensitieve reacties. De moeder reageerde wel op de signalen van het kind, maar niet op een aardige manier. Vaak werden de subtiele signalen van het kind niet opgevangen, alleen de duidelijke signalen. Een score van 3 werd toegekend als de moeder consistent op het kind was gefocust in de interacties en goed op de signalen van het kind reageerde. Ook liet ze aardiger gedrag zien tijdens het spelen, zoals een aardig stemmetje of het gebruik van kindertaal.

Om intrusiviteit te bekijken werd bekeken hoe ruw de moeder met haar kind omgaat en hoe de moeder in ging op gedragingen van het kind. Dit werd ook beoordeeld aan de hand van vier scores: geen intrusiviteit (0), minimale intrusiviteit (1), gemengde/matige intrusiviteit (2) en (overwegend) hoge intrusiviteit (3). Bij deze scores gold hoe lager de score, hoe positiever het ouderlijk gedrag. Wanneer de moeder niet intrusief of ruw in haar gedrag was, en het kind aardig en met respect behandeld werd een score van 0 gegeven. Een score van 1 werd toegekend als er sprake was van sommige milde vormen van intrusief gedrag, zoals in het gezicht of lichaam van het kind porren. Een paar van deze gedragingen mochten voor een

score van 1 aanwezig zijn, mits deze mild zijn. Wanneer de moeder vaker zulk intrusief gedrag vertoonde, of ernstiger intrusief gedrag (zoals het beperken van bewegingen of het hoofd van het kind ruw draaien), afgewisseld met neutraal of sensitief gedrag, werd er een score van 2 toegekend. Voor een score van 3 moest de moeder consistent mild intrusief gedrag vertonen, of ze moest ten minste meer dan één ernstig intrusieve gedraging, gemixt met mild intrusief gedrag, vertonen tijdens een onderdeel.

Bij succesvolle positieve betrokkenheid werd er gelet op de mate waarin het de moeder lukte om het kind bezig te houden. Ook hiervoor waren vier verschillende scores, namelijk geen succesvolle betrokkenheid (0), moeder betrokken/kind kort betrokken (1), moeder/kind matige/gemengde betrokkenheid (2), en overwegend succesvolle betrokkenheid (3). Wanneer een moeder 0 scoorde, moest de moeder wel een poging doen, maar lukte het haar niet om het kind (positief) te betrekken. Het kind reageerde niet, of reageerde negatief. Bij een score van 1 lukte het de moeder een paar keer om het kind positief te betrekken. Het kind was meer niet betrokken, langer dan 60 seconden, dan wel betrokken. Een score van 2 hield in dat het kind een langere tijd betrokken was bij spel of gedeelde aandacht. Het kind was dan meer betrokken, langer dan 60 seconden, dan niet betrokken. Wanneer de moeder het kind betrokken hield en moeder en kind tenminste een paar keer naar elkaar keken en/of communiceerden gericht op gedeelde aandacht op een object, werd een score van 3 toegekend. Hoe hoger de score was, hoe beter het ouderlijk gedrag.

De interne consistentie voor succesvolle positieve betrokkenheid was .55, voor sensitiviteit .69 en voor intrusiviteit .75.

SENR

Om het zelfvertrouwen van de moeder ten aanzien van de moederrol te meten werd de Nederlandse vertaling van de postnatale versie van de Self-Efficacy in the Nurturing Role vragenlijst (SENR) gebruikt (Pedersen, Bryan, Huffman, & Del Carmen, 1989; Oosterman & Schuengel, 2008). Deze vragenlijst meet in hoeverre de gevoelens van de ouder over de nieuwe rol als ouder positief of negatief zijn. De SENR bestaat uit zestien stellingen met een zeven puntsschaal, waarbij 1 staat voor 'helemaal niet van toepassing op mij', 3 voor 'een beetje van toepassing op mij', 5 voor 'behoorlijk van toepassing op mij' en 7 voor 'heel erg van toepassing op mij'. Ook de tussenliggende opties 2, 4 en 6 kunnen worden gekozen. Een voorbeelditem van de SENR is de volgende stelling: "Ik vertrouw op mijn gevoelens en intuïtie bij het zorgen voor mijn baby". De scores van alle items werden bij elkaar opgeteld naar een totale score. Hoe hoger deze totale score was, hoe hoger het zelfvertrouwen ten

aanzien van de moederrol was. De test-hertest betrouwbaarheid van de SENR was in vorige onderzoeken hoog (Pedersen et al., 1989; Porter & Hsu, 2003; Hsu & Sung, 2008). In huidige onderzoek was de interne consistentie .79.

Analyse

Voordat het verband tussen het zelfvertrouwen van de moeder ten aanzien van de moederrol op het ouderlijk gedrag binnen de SFP wordt bekeken, wordt allereerst een data-inspectie gedaan. De data wordt getest op normaliteit. Afhankelijk hiervan, zullen er Pearson of Spearman correlaties worden berekend. In het geval van significante uitkomsten zal een effectgrootte worden berekend met de Cohen's *d* index.

De tweede vraag luidt: Bestaat er een verschil in het verband tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag voor de Play-episode en de Reunion-episode van de Still Face Procedure? Voor de beantwoording van deze vraag worden de correlaties met elkaar vergeleken door middel van een Fisher R tot Z transformatie (Preacher, 2002).

Resultaten

Data inspectie

Er is gekeken naar de normaliteit van de data van de SENR en de SFP. De SENR ($M = 96.65$, $SD = 9.67$, $Z_{skewness} = -1.12$, $Z_{kurtosis} = 1.69$) scoort significant op de Komogorov-Smirnov test, wat veronderstelt dat er aan normaliteit niet wordt voldaan. Na de visuele inspectie werd deze echter wel als normaal verdeeld beoordeeld. Dit gold ook voor de componenten van de SFP.

Verband zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag

Om te bekijken in hoeverre er een verband bestaat tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag zijn er Pearson correlaties berekend (tabel 2a en 2b). In tabel 2a zijn de correlaties tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag tijdens de play-episode van de SFP te zien, in tabel 2b is dit te zien voor de reunion-episode. Er is eenzijdig getoetst, omdat de verwachting was dat het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol van invloed zou zijn op ouderlijk gedrag.

Tabel 2a

Pearson correlaties play-episode

	SENR ¹ - Totaal	Succesvolle positieve betrokkenheid	Sensitiviteit	Intrusiviteit
SENR ¹ -Totaal	-	.10	.13	.02
Succesvolle positieve betrokkenheid	.10	-	.38*	.02
Sensitiviteit	.13	.38*	-	-.33*
Intrusiviteit	.02	.02	-.33*	-

¹ Self-Efficacy in the Nurturing Role* $p < 0.05$ **Tabel 2b**

Pearson correlaties reunion-episode

	SENR ¹ - Totaal	Succesvolle positieve betrokkenheid	Sensitiviteit	Intrusiviteit
SENR ¹ -Totaal	-	-.00	.03	-.02
Succesvolle positieve betrokkenheid	-.00	-	.30*	.06
Sensitiviteit	.03	.30*	-	-.43*
Intrusiviteit	-.02	.06	-.43*	-

¹ Self-Efficacy in the Nurturing Role* $p < 0.05$

Er zijn geen significante correlaties gevonden tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag voor zowel de play-, als reunion-episode. Er is echter wel te zien dat zowel bij de play-episode als bij de reunion-episode een significante correlatie bestaat tussen sensitiviteit en succesvolle positieve betrokkenheid (play-episode = $r = .38$, reunion-episode = $r = .30$). Dit betekent dat moeders die zich sensitief gedragen ook succesvol positief betrokken zijn bij hun kind. Ook is er een negatieve significante correlatie tussen sensitiviteit en intrusiviteit gevonden (play-episode = $r = -.33$, reunion-episode = $r = -.43$). Moeders die meer sensitiviteit in hun gedrag vertoonden laten minder intrusiviteit zien in de interactie met hun kind.

Hoewel het niet in het oorspronkelijke analyseplan stond vermeld, zijn deze significante correlaties vergeleken voor de play- en reunion-episode door middel van een Fisher R to Z transformatie (Preacher, 2002), om te bekijken of deze correlaties significant verschillen over de episodes. De correlaties tussen succesvolle positieve betrokkenheid en sensitiviteit verschillen in de play- en reunion-episode niet significant van elkaar ($Z = 0.65$, p

= 0.26). Ook de correlaties tussen sensitiviteit en intrusiviteit verschillen niet significant van elkaar in de play- en reunion-episode ($Z = 0.86, p = 0.19$).

Play- en Reunion-episode

Om te bekijken of het verband tussen zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag verschilt tussen de play- en de reunion-episode, de tweede onderzoeksvraag, zijn de correlaties van succesvolle positieve betrokkenheid, sensitiviteit en intrusiviteit, en het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol vergeleken voor de play- en reunion-episode door middel van de Fisher R to Z transformatie (Preacher, 2002). De correlaties tussen succesvolle positieve betrokkenheid en het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol verschillen niet significant van elkaar tijdens de play- en reunion-episode ($Z = 0.81, p = 0.21$). Ook de correlaties tussen sensitiviteit en het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol tonen geen significant verschil aan ($Z = 0.74, p = 0.23$). De correlaties tussen intrusiviteit en het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol laten eveneens geen significant verschil zien ($Z = 0.32, p = 0.38$).

Discussie

Binnen dit onderzoek werd het verband tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag binnen de Still Face Procedure (SFP) bekeken. Aspecten van ouderlijk gedrag die werden onderzocht waren succesvolle positieve betrokkenheid, sensitiviteit en intrusiviteit. In tegenstelling tot de hypothese, is er geen verband aangetoond tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol ouderlijk gedrag binnen de SFP. Daarnaast werd onderzocht of er een verschil in dit verband bestaat tussen de play- en reunion-episode van de SFP. Ook hier was geen overeenstemming met de hypothese en werden geen significante verschillen gevonden. Wel werden er significante correlaties gevonden tussen succesvolle positieve betrokkenheid en sensitiviteit, zowel tijdens de play- ($r = .38$) als de reunion-episode ($r = .30$). Deze relatie verschilde echter niet significant voor de play- en reunion-episode. Ook tussen sensitiviteit en intrusiviteit werden significante correlaties gevonden tijdens de play- ($r = -.33$) en de reunion-episode ($r = -.43$). In dit geval verschilde de relatie voor de play- en reunion-episode eveneens niet significant van elkaar.

Zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag

Er is binnen deze studie geen significant verband aangetoond tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag. Dit komt overeen met eerdere onderzoeken naar het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijke competentie (Coleman, 1998; Coleman & Karraker, 2003). Daarentegen werden eerder wel verbanden aangetoond tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol en ouderlijke competentie (Bugental et al., 1989; Cutrona & Troutman, 1986; Teti & Gelfand, 1991). Ook toonden Jones en Prinz (2005) met hun review een verband aan tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol en ouderlijke competentie. Gezien de resultaten van huidig onderzoek en de resultaten uit eerder onderzoek lijkt er een verschil te kunnen bestaan tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en het zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol. De onderzoeken waarin werd gefocust op de moederrol hebben geen significante resultaten laten zien, de onderzoeken waarin werd gefocust op de ouderrol hebben allen wel significante resultaten laten zien. Daarnaast lijkt er mogelijk een verschil te kunnen bestaan tussen de constructen ouderlijk gedrag en ouderlijke competentie. In de onderzoeken waarin het construct ouderlijke competentie werd gebruikt werden namelijk wel significante resultaten gevonden, met uitzondering van de onderzoeken waarin van de moederrol in plaats van de ouderrol werd uitgegaan (Coleman, 1998; Coleman & Karraker, 2003). Het verschil tussen de constructen ouderlijk gedrag en ouderlijke competentie, en moederrol en ouderrol zou in vervolgonderzoek uitgelicht kunnen worden.

Play- en Reunion-episode

Er is geen verschil gevonden in het verband tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag tussen de play- en de reunion-episode. Dit is in tegenstelling tot de hypothese, maar dit was niet geheel onverwacht nadat de correlaties tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag eerder al niet significant bleken. Het is waarschijnlijk dat de moeders binnen huidig onderzoek de reunion-episode niet zodanig als veel uitdagender hebben ervaren dan de play-episode, dat zij zich anders gaan gedragen.

Ouderlijk gedrag

Er werden positieve significante correlaties gevonden tussen succesvolle positieve betrokkenheid en sensitiviteit tijdens de play- en de reunion-episode. Dit is te verklaren, omdat beide variabelen positieve ouderlijke gedragingen zijn. Wanneer een ouder succesvol

positief betrokken is bij het kind, reageert hij/zij vaak ook snel en adequaat op de signalen van het kind en toont dus sensitief gedrag (Wolff & Veer, 1995). Daarnaast werden er negatieve significante correlaties gevonden tussen sensitiviteit en intrusiviteit. Ook dit is te verklaren, omdat sensitiviteit een positieve ouderlijke gedraging is, en intrusiviteit juist een negatieve ouderlijke gedraging is. Wanneer een ouder voorbij gaat aan de behoeften en autonomie van het kind, wordt dit als intrusief gedrag gezien (Szabo et al., 2008), wat tegengesteld is aan snel en adequaat reageren op de signalen van het kind (Wolff & Veer, 1995).

Instrumenten

Om het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol te meten is gebruik gemaakt van de SENR. Bij het gebruiken van vragenlijsten bestaat altijd het risico dat participanten sociaal wenselijke antwoorden zullen geven. De interne consistentie van de SENR was echter .79, wat dit meetinstrument betrouwbaar en bruikbaar maakt.

De SFP werd gebruikt om drie componenten van ouderlijk gedrag te meten. De interne consistentie voor succesvolle positieve betrokkenheid was .55, voor sensitiviteit .69 en voor intrusiviteit .75. Succesvolle positieve betrokkenheid had geen erg hoge betrouwbaarheid. Wel correleerde dit component significant met sensitiviteit.

Conclusie

Huidig onderzoek heeft aangetoond dat er geen verband bestaat tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag binnen de SFP. Met vervolgonderzoek zou onderzocht kunnen worden waarom er geen direct verband bestaat tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol en ouderlijk gedrag. Hiervoor zou het verschil tussen de componenten 'zelfvertrouwen ten aanzien van de moederrol' en 'zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol' bekeken kunnen worden. Als we de resultaten van huidig onderzoek namelijk vergelijken met eerder onderzoek lijkt het dat er een mogelijk verschil zou kunnen bestaan tussen de moederrol en de ouderrol. Ook lijkt er een verschil te zijn tussen de componenten ouderlijk gedrag en ouderlijke competentie. In vervolgonderzoek zou bekeken kunnen worden wat het verschil in verband tussen het zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol en ouderlijk gedrag, en het zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol en ouderlijke competentie is. Het zelfvertrouwen ten aanzien van de ouderrol zou dan kunnen worden gesplitst in vaders en moeders, zodat het verschil tussen vaders en moeders ook bekeken zou kunnen worden.

Literatuur

- Brown, J. R., Knoche, L. L., Edwards, C. P., & Sheridan, S. M. (2009). Professional development to support parent engagement: A case study of early childhood practitioners. *Early Education and Development, 20*(3), 482-506.
- Bugental, D. B., Blue, J., & Cruzcosa, M. (1989). Perceived control over caregiving outcomes: Implications for child abuse. *Developmental Psychology, 25*, 532-539.
- Coleman, P. K. (1998) Maternal self-efficacy beliefs as predictors of parenting competence and toddlers' emotional, social and cognitive development. Unpublished Dissertation. West Virginia University, Morgantown, WV, USA.
- Coleman, P. K. & Karraker, K. H. (2003) Maternal self-efficacy beliefs, competence in parenting, and toddlers' behaviour and developmental status. *Infant Mental Health Journal, 24*, 126–148.
- Cutrona, C. & Troutman, B. (1986). Social support, infant temperament, and parenting self-efficacy: A mediational model of postpartum depression. *Child Development, 57*, 1507-1518.
- Dekovic, M., Groenendaal, J.H.A. & Gerrits, L.A.W. (1996). Opvoederkenmerken. In J. Rispens, J.M.A. Hermanns & W.H.J. Meeus (red.), *Opvoeden in Nederland* (pp. 70-94). Assen: Van Gorcum.
- Groenendaal, H., & Dekovic, M. (2002). Risicofactoren voor kwaliteit van de opvoeding. *Pedagogiek, 20*(1).
- Ispa, J. M., Fine, M. A., Halgunseth, L. C., Harper, S., Robinson, J., Boyce, L., ... & Brady-Smith, C. (2004). Maternal Intrusiveness, Maternal Warmth, and Mother–Toddler Relationship Outcomes: Variations Across Low-Income Ethnic and Acculturation Groups. *Child Development, 75*(6), 1613-1631.
- Jones, T.L., & Prinz, R.J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review, 25*, 341-363
- Mesman, J., van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2009). The many faces of the Still-Face Paradigm: A review and meta-analysis. *Developmental Review, 29*(2), 120-162.
- Mesman J. (2010), Maternal responsiveness to infants: Comparing micro-level and macro-level measures., *Attachment & Human Development 12*: 143-149.

- O'Connor, T. G. (2002). Annotation: The 'effects' of parenting reconsidered: Findings, challenges, and applications. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43, 555-572. doi:10.1111/1469-7610.00046
- Pedersen, F. A., Bryan, Y. E., Huffman, L., & Del Carmen, R. (1989). *Construction of self and offspring in the pregnancy and early infancy periods*. Paper presented at the Society for Research in Child Development, Kansas City, MO., Kansas City, MO.
- Preacher, K. J. (2002, May). Calculation for the test of the difference between two independent correlation coefficients [Computer software]. Available from <http://quantpsy.org>.
- Ritchie, C., & Buchanan, A. (2011). Self-report of negative parenting styles, psychological functioning and risk of negative parenting by one parent being replicated by the other in a sample of adolescents aged 13–15. *Child Abuse Review*, 20, 421–438. doi:10.1002/car.1103
- Sanders, M. R., & Woolley, M. L. (2005). The relationship between maternal self-efficacy and parenting practices: implications for parent training. *Child: care, health and development*, 31(1), 65-73.
- Szabó, N., Deković, M., van Aken, C., Verhoeven, M., van Aken, M. A., & Junger, M. (2008). The relations among child negative interactive behavior, child temperament, and maternal behavior. *Early Childhood Research Quarterly*, 23(3), 366-377.
- Teti, D. M. & Gelfand, D. M. (1991) Behavioral competence among mothers of infants in the first year: the mediational role of maternal self-efficacy . *Child Development* , 62 , 918 – 929.
- Tronick, E., Als, H., Adamson, L., Wise, S., & Brazelton, T. B. (1978). Infants response to entrapment between contradictory messages in face-to-face interaction. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 17, 1–13.
- Wolff, M. D., & Veer, R. (1995). Sensitiviteit als pedagogische categorie: Een poging tot verheldering. *Comenius*, 60, 420.